VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kuntatalous ja kuntien rahoitus vuosina 2025-2028

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025-2028

JUSSI LAMMASSAARI, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES
EDUSKUNNAN VALTIOVARAINVALIOKUNTA
23.5.2024

Kuntatalouden tilanne keväällä 2024

- Kuntatalouden tilanne on ollut viime vuosina poikkeuksellisen hyvä ja kuntatalous on vahvistunut selvästi
  - Vahvaa taloudellista kehitystä selittävät osin kertaluonteiset ja ajoitukselliset tekijät, erityisesti valtion kuntatalouteen kohdistamat koronatuet. Lisäksi kuntataloutta on tukenut työllisyyden ja verotulojen positiivinen kehitys.
- Tilinpäätösarviotietojen perusteella myös vuosi 2023 oli kuntataloudessa vahva
  - Toiminnan ja investointien rahavirta vahvistui selvästi ja kääntyi positiiviseksi. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu tilikauden tulos oli noin 1,8 mrd. euroa positiivinen.
  - Vahvaa tulosta selittävät kuitenkin pääosin sote-uudistuksesta johtuvat kertaluonteiset ja ajoitukselliset tekijät:
    - Sote-uudistuksesta johtuva ns. verohäntä vahvisti kuntataloutta noin 1,3 mrd. eurolla
    - Sote-siirron yhteydessä kunnilta siirtyi lopulta vuonna 2023 noin 0,5 mrd. euroa enemmän menoja kuin tuloja, mikä huomioidaan jälkikäteen kunnan peruspalvelujen valtionosuudessa
    - Ilman kertaluonteisia ja ajoituksellisia tekijöitä kuntatalouden tulos olisi kääntynyt jo vuonna 2023 lievästi negatiiviseksi
  - Sote-uudistuksen myötä myös kuntatalouden yhteenlaskettu lainakanta ja rahavarat pienenivät vuonna 2023, kun sairaanhoitopiirit ja erityishuoltopiiri siirtyivät varoineen ja velkoineen osaksi hyvinvointialueita
- Vaikka koko kuntatalous vahvistui, on kuntien välillä edelleen suuria eroja
  - Poikkeuksellisen hyvästä tuloksesta huolimatta 12 kunnalla vuosikate oli vuonna 2023 edelleen negatiivinen

Keskeiset uudet kuntatalouteen liittyvät toimenpiteet

- Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2025-2028 sisältää useita kuntatalouteen vaikuttavia uusia toimenpiteitä:
  - Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään 277 milj. euron pysyvä lisäys vuodesta 2025 lähtien lieventämään marraskuun 2023 sote-siirtolaskelmien päivityksestä johtuvaa valtionosuuden vähennystä.
  - Kunnallisverotuksen efektiivisyyttä lisätään poistamalla tulosta tehtävä ansiotulovähennys ja kasvattamalla vastaavasti ensisijaisesti valtion verosta tehtävää työtulovähennystä. Tämä kaventaa hallitusohjelman mukaisesti kuntien nimellisten ja efektiivisten veroprosenttien välistä eroa. Toimenpide on kustannusneutraali lisäten kuntien verotuloja 340 milj. eurolla ja vähentäen vastaavasti kuntien verotulomenetysten korvauksia.
  - Kehysriihessä päätettiin, että kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähennetään tai kuntien maksutuloja lisätään siten, että julkinen talous vahvistuu 100 milj. euroa vuodesta 2025 lähtien. Ministeriöt valmistelevat tarvittavat hallituksen esitykset budjettilakeina vuonna 2024.
  - Hallituksen toimenpiteistä rahastotalouteen kohdistuvien säästöjen ns. kanavointiratkaisun seurauksena kuntatalouden arvioidaan vahvistuvan 60–70 milj. eurolla.
  - Osana uusia sopeutustoimia ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään yhteensä 100 milj. eurolla vuodesta 2025 alkaen. Tästä noin 65 milj. euroa arvioidaan kohdistuvan kuntiin.
- Kokonaisuutena uusien toimenpiteiden arvioidaan vahvistavan kuntataloutta selvästi

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus 2025-2028

- Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2025 noin 3,2 mrd. euroa. Valtionosuus nousee vuoden 2024 talousarvioon verrattuna noin 690 milj. euroa. Nousua selittää erityisesti TE-uudistuksen voimaantulo vuoden 2025 alussa.
- TE-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävät siirrot ovat yhteensä noin 874 milj. euroa, josta TE-palveluihin liittyvät siirrot ovat noin 658 milj. euroa ja työttömyysetuuksien laajenevaan rahoitusvastuuseen liittyvät siirrot noin 216 milj. euroa.
  - Vuoden 2025 alusta voimaan tulevat TE-palveluihin ja kotoutumispalveluihin liittyvät tehtävälainsäädännön muutokset kuitenkin pienentävät rahoitusta noin 51 milj. eurolla. Kuntien kustannukset vähenevät vastaavalla euromäärällä.
- Valtionosuuden tasoon vaikuttaa kehyskaudella myös sote-siirrosta johtuvat vähennykset:
  - Siirtolaskelman viimeinen päivitys marraskuussa 2023 kasvatti pysyvää valtionosuusvähennystä -277 milj. eurolla vuodesta 2024 lähtien sekä vuotta 2023 koskevaa määräaikaista vähennystä
  - Vuotta 2023 koskeva vähennys siirrettiin koskemaan vuosia 2025-2027 (-167 milj. euroa/vuosi)
  - Vuodelle 2024 tehtiin määräaikainen 192 milj. euron lisäys, joka vähennetään kunnilta vuosina 2025-2027 (-64 milj. euroa/vuosi)
- Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään 277 milj. euron pysyvä lisäys vuodesta 2025 lähtien lieventämään sote-siirtolaskelmien päivityksestä johtuvaa valtionosuuden vähennystä.
- Osana kuntien tehtäviä ja velvoitteita vähentämisen kokonaisuutta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen on kohdennettu 25 milj. euron tekninen vähennys vuodesta 2025 alkaen. Kokonaisuuteen liittyvien toimenpiteiden sisällön tarkentuessa vähennys voi kohdentua osin muille momenteille.

Valtionosuustehtävien muutokset 2025-2028

- Suhteessa syksyn 2023 kehyspäätökseen valtionosuuden tasossa on otettu huomioon uusina tehtävämuutoksina:
  - Kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen osana perusopetuksen vahvistamisen kokonaisuutta 1.8.2025 alkaen; n. 8,6 milj. euroa v. 2025 ja 20,6 milj. euroa v. 2026 alkaen
  - Kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen (57 vuotta täyttäneet työttömät työnhakijat); n. -18,65 milj. euroa v. 2025, n. -20,8 milj. euroa v. 2026 ja n. -23 milj. euroa v. 2027 alkaen

Vuosina 2024-2028 voimaan tulevat valtionosuustehtävien muutokset (taso); euroa

	2024	2025	2026	2027	2028
B1-kielen opetuksen lisääminen yhdellä vuosiviikkotunnilla	4 135 000	9 925 000	9 925 000	9 925 000	9 925 000
Maahanmuuttajaäitien aseman parantaminen (HO 2023)	0	4 940 000	4 940 000	4 940 000	4 940 000
Pakolaiskiintiön lasku 500 henkilöön, kotoutumiskoulutus (HO 2023)	0	-913 000	-913 000	-913 000	-913 000
Ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus (HO 2023)	0	500 000	500 000	500 000	500 000
Työllisyysmäärärahojen alentaminen (HO 2023)	0	-37 000 000	-37 000 000	-37 000 000	-37 000 000
Kolmen vuosiviikkotunnin lisääminen perusopetukseen (HO 2023)	0	8 583 000	20 600 000	20 600 000	20 600 000
Kuntien työllistämisvelvoitteen kumoaminen (57 vuotta täyttäneet työttömät työnhakijat) (HO2023)	0	-18 650 000	-20 800 000	-22 950 000	-22 950 000
Kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuus työpaikoilla (HO 2023)	0	0	0	2 000 000	2 000 000
Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuudistus (HO 2023)	0	0	0	-7 500 000	-7 500 000
Yhteensä	**4 135 000**	**-32 615 000**	**-22 748 000**	**-30 398 000**	**-30 398 000**

Kuntien valtionavut kehyskaudella 2025-2028

	2024 TA	2025	2026	2027	2028
Laskennalliset valtionosuudet	**3 701**	**4 485**	**4 383**	**4 348**	**4 549**
VM	2 490	3 180*	3 172	3 141	3 342***
OKM	1 211	1 305	1 211	1 207	1 207
- josta kuntayhtymät	1 112	1 098	1 096	1 095	1 095
Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	**848**	**541****	**569**	**610**	**643**
Valtionavustukset:	**631**	**511**	**512**	**492**	**430**
OM	32	0	0	12	0
VM	11	11	11	11	11
OKM	257	262	285	308	308
MMM	4	4	4	4	4
LVM	31	31	31	31	31
TEM	213	155	140	81	43
STM	57	32	26	30	20
YM	25	15	15	14	13
Valtionavut yhteensä	**5 180**	**5 537**	**5 465**	**5 450**	**5 622**

* Muutosta selittää TE-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävä noin 874 milj. euron siirto
** Muutosta selittää ansiotulovähennyksen poistoon liittyvä 340 milj. euron vähennys verotulomenetysten korvauksista
*** Muutosta selittää sote-uudistukseen liittyvien määräaikaisten vähennysten päättyminen vuonna 2027

Kuntatalouden kehitysarvio vuosille 2025-2028

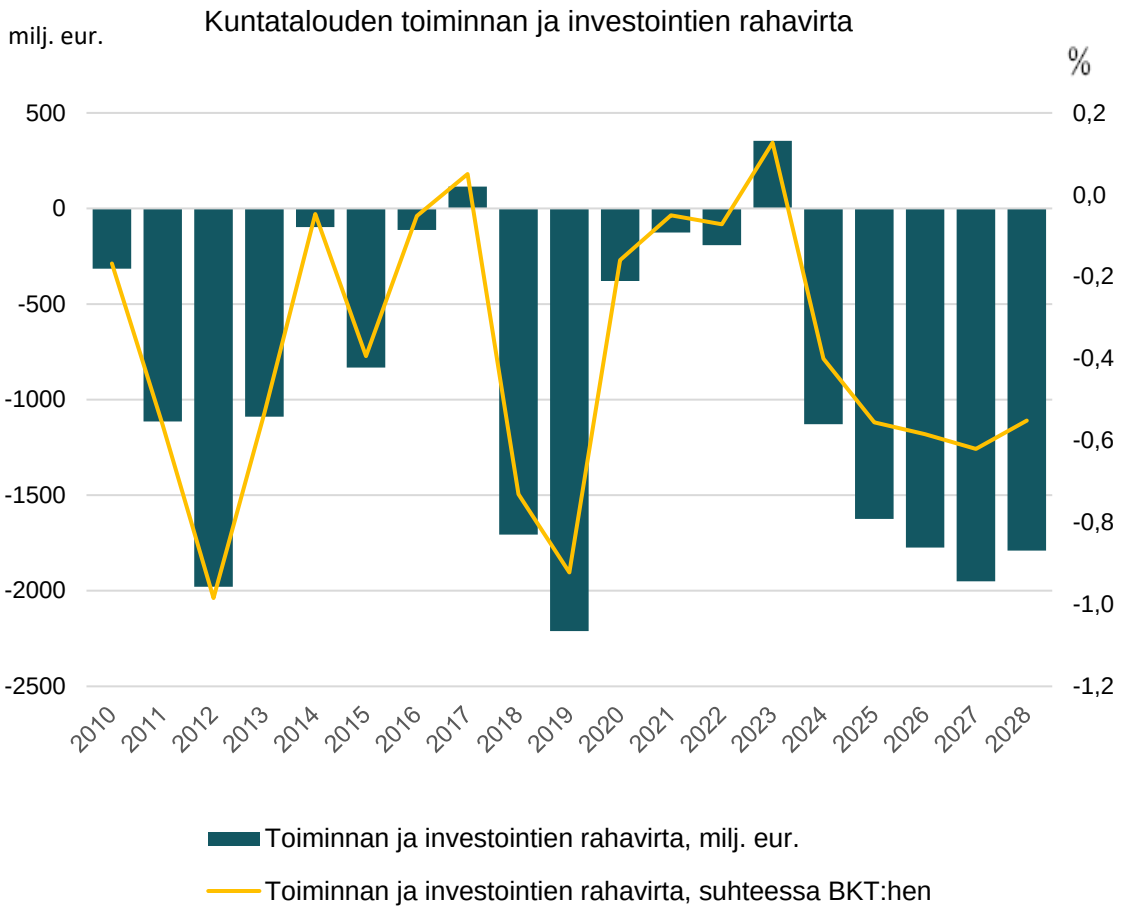

Lähde: TK, VK, VM

- Kuntataloutta vahvistavista uusista toimenpiteistä huolimatta kuntatalouden arvioidaan heikentyvän selvästi vuodesta 2024 lähtien. Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino syvenee lähivuosina erityisesti kasvavien kustannusten, investointipaineiden ja sote-uudistukseen liittyvien valtionosuuksien täsmäytysten ja takaisinperinnän seurauksena.
- Kuntatalouden kustannuskehitykseen vaikuttaa etenkin kunta-alan yleistä ansiokehitystä nopeampi ansiokehitys. Kuntien investointipaineet pysyvät mittavina mm. rakennuskannan iästä ja suurten kaupunkien kasvupaineista johtuen.
- Lapsi-ikäluokkien pieneminen laskee varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen palvelutarvetta ja haastaa kuntia toiminnan sekä palveluverkon sopeuttamiseen.
- Työikäisen väestön väheneminen heikentää puolestaan osaavan työvoiman saatavuutta ja samalla kuntien veropohjaa.
- Kuntien verotulojen kasvun arvioidaan olevan lähivuosina maltillista mm. yleisestä talouskehityksestä sekä tulo- ja työllisyyskehityksestä johtuen.

Talouden sopeutuspaine kuntakokoryhmittäin

- Kuntatalousohjelmassa kuntien rahoitusaseman muutosta arvioidaan koko maan näkymien ohella myös kuntakokoryhmittäin. Kuntien rahoituksen tasapainotilaa mitataan toiminnan ja investointien rahavirran kautta, jonka muutoksia voidaan tarkastella myös kunnallisveron tuoton kautta laskennallisena kunnallisveroprosentin korotuspaineena.
- Painelaskelman perusteella kunnallisveron laskennallinen korotuspaine kasvaa kehyskauden loppua kohden koko maan tasolla ja kaikissa kuntakokoryhmissä. Suurin paine on pienissä alle 5 000 asukkaan kunnissa.

Laskennallinen paine veroprosentin korotukseen kuntakokoryhmittäin vuosina 2023-2028; %-yksikköä

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Yli 100 000 asukasta	-0,3	0,5	1,2	1,2	1,3	1,2
40 001 – 100 000	-1,0	0,8	1,2	1,0	1,0	0,8
20 001 – 40 000	0,1	1,0	1,1	1,2	1,3	1,1
10 001 – 20 000	0,0	1,0	1,6	1,7	1,7	1,4
5 001 – 10 000	-0,4	0,5	0,8	0,9	0,9	0,6
2 001 – 5 000	-0,8	0,6	1,4	1,8	2,0	1,8
Alle 2 000	-0,4	1,0	1,8	2,2	2,4	2,2
Manner-Suomen kunnat yhteensä	**-0,3**	**0,7**	**1,2**	**1,2**	**0,9**	**0,8**

Lisätietoja:

- vm.fi/kuntatalousohjelma
  - Kuntatalousohjelma, esittelymateriaali sekä kuntakohtainen painelaskelma
- vm.fi/valtionosuuslaskelmia
  - Ennakollinen kuntien peruspalvelujen valtionosuuslaskelma vuodelle 2025
- vm.fi/valtion-talouden-kehykset
  - Julkisen talouden suunnitelma

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos!

ETUNIMI.SUKUNIMI@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET